

MARGIT

Arra ébredtem, hogy egy hatalmas, fekete kutya ül az ágyam előtt. Fel akartam kapcsolni a kislámpát, hogy elűzzem a látomást, de amint megmozdultam, iszonyú fájdalom hasított a fejembe. Visszahanyatlottam a párnára, és lüktető halántékkal, kalapáló szívvel feküdtem percekig, s csak lassan, óvatosan mertem a fejem elfordítani. A kutya – borjú nagyságú uszkár – nyugodtan ült a szőnyegen, a körvonalait élesen kirajzoló holdfényben, és komolyan nézett maga elé. Kiszáradt a szám. „Ne bántsuk egymást, jó?” – suttogtam. A kutya bólintott, és szétfoszlott a levegőben. Abban a pillanatban megszűnt a fejfájásom; felkapcsoltam a villanyt, és remegő lábbal kimentem vizelni.

Reggel észrevettem, hogy a kvarcórámról eltűntek a kijelzések, ezért munkába menet bevitettem az óráshoz elemet cseréltetni. Az ajtócsengettyű hangjára alacsony, hajlott hátú öregember csoszogott ki a kis műhelyt kettéválasztó spanyolfal mögül. Egész lényében volt valami megfoghatatlanul különös: borostás arca, fekete gombszemei, kiugró, boltozatos homloka az éjszakai látogatót idézték emlékezetembe, de ennek akkor még nem tulajdonítottam jelentőséget.

– Nem szeretem az ilyen modern vacakokat – morogta az órás elutasítóan, majd így folytatta: – Mennyivel elegánsabbak voltak a zománcterményekkel díszített, múlt századi svájci és angol zsebórák, a nürnbergi tojás legnemesebb leszármazottai, amelyek diszkréten meglapultak az órazsebben, és csak a finommívű ezüstlánc könnyed himbálódzása emlékeztetett a jelenlétükre; vagy azok az elbűvölő, XVI. Lajos korabeli aranyozott bronz díszórák, melyek nagyúri kandallók párkányán állottak, és menüettet lejtő, kecses táncospárok vonultak rajtuk körbe-körbe; s még inkább a túlságosan befűzött derekú, molett hölgyekhez hasonlatos homokórák, melyekben a borban kilencszer felforralt s aztán a napon megszáritott márványpor könnyörtelen pergése oly

szemléletesen figyelmeztetett a mulandóságra, minden földi vágyunk és törekvésünk hiábavalóságára!...

 - Akkor hát nem vállalja? - szakítottam félbe türelmetlenül, mert a fiókkönyvtárnak, ahol dolgozom, percekben belül nyitnia kellett, és Márta megint szemrehányó pillantással fogad majd, és csak azért nem tesz megjegyzést, mert mióta elhagyott a feleségem, úgy érzi, nagyobb elnézést kell tanúsítania irántam. Kinek van kedve ilyenkor egy locsogó vénembert hallgatni, akinek a szájából dől a pálinkaszag?

[illegible]

 - Készen vagyunk - rezzentett fel az órás. - A kollekciómban gyönyörködik?... Ó, a mutatók?! Magam szedtem le őket. - S értetlenségemet látva újabb eszmefuttatásba kezdett: - Minek, fiatalember, minek? Hiszen az időzónák csak egyezményesek, a világ minden pontján más és más a helyi idő, s ugyan ki tudná eldönteni, hogy azok közül melyik van a nagy kozmikus óra járásához igazítva, s van-e ilyen egyáltalán? Az emberek, mert percnyi létezésükhöz fogódzkodókra van szükségük, s mert állandóan az a soha

nem szűnő félelem hajtja őket, hogy lekésnek valamiről, megpróbálják felszeletelni az időt, mint holmi görögdinnyét, holott az egy és oszthatatlan világidőben az örökkévalóság minden pillanata egyszerre és együtt van jelen. De nem folytatom, látom, ön is siet...

 Ideges mozdulattal nyúltam az órámért, futó pillantással ellenőriztem: rendben volt, a másodpercek számjelei fürgén váltották egymást (már húsz perce a könyvtárban kellett volna lennem), automatikusan állítottam át a dátumra, s csak amikor a tárcám után kotorásztam, villant el a tudatomig, hogy az óra valami egészen képtelen dátumot mutatott. Még egyszer megnéztem: a kijelzés szerint 1965. február huszadika volt, szombat.

Az órás a fejét csóválta:

 - Ejnye, ejnye, ilyen szórakozott volnék? -
Visszavette az órát, de rögtön félre is rakta, és bizalmaskodóan rám kacsintott: -
Ha már így sikerült, nem óhajtaná-e uraságod, hogy valóban 1965. február
huszadika legyen?

Elképesztett a pimaszsága, fojtott hangon válaszoltam:

 - Biztosan jó lenne, tizenhat évet fiatalodnék egy szempillantás alatt, de, sajnos, az a helyzet, hogy engem ma várnak a kölcsönzők a felsővárosi fiókkönyvtárban, s jó lesz sietnem, mert már így is késésben vagyok.

 - Ha nem, hát nem! Csak aztán meg ne bánja! -
vonta meg vállát az öregember, és kedvetlenül átállította a dátumot. - Most pedig
menjen, nem tartóztatom, bár volna a maga számára egy kedvező üzleti
ajánlatom. De talán majd máskor, ha jobban ráér. Előbb-utóbb úgyis eljön hozzám
- adta vissza az órát, és búcsúzóul ismét rám kacsintott.

„Mit ajánlhat nekem ez a habókos?” –
dünnyögtem bosszankodva, de már az utcán. Ki kellett lépnem, ha nem akartam,
hogy Márta bejelentsen a központnak.

[illegible]

Márta ugyanolyan szótlanul és tartósan tudott duzzogni, mint a feleségem, s ilyenkor vele szemben is ingerültséggel vegyes büntudatot éreztem, amely megakadályozta, hogy fesztelenül viselkedjem, zavarba hozott és szorongást keltett bennem, s ezért vagy ügyetlen és megalázó kiengesztelési kísérletekhez folyamodtam, vagy dührohamban törtem ki, csapkodtam és kiabáltam, akárcsak a házasságom utolsó hónapjaiban.

Szorongva léptem be a könyvtárba (hiába hajtottam fel útközben egy nagyfröccsöt, azzal, hogy most már úgyis mindegy); Márta valahol hátul rakosgatott, nem válaszolt a köszönéseimre. Kölcsönző még nem volt a teremben. Bementem a polcok közé. Márta nem fordult meg. Félszegen álltam egy darabig, aztán odamentem hozzá, és – magam számára is váratlanul – hátulról átöleltem és megfogtam a mellét. (Csak ekkor döbbsentem rá, hogy öntudatlanul a feleségemet képzeltem a helyébe, hozzá szoktam így közeledni, ha neheztelt valamiért.) Márta megdermedt a meglepetéstől, de nem szakította ki magát. Ettől teljesen begerjedtem.

– Gyere, menjünk az irodába! – súgtam a fülébe, és kezdtem kigombolni a blúzát.

– Hülye, jöhet valaki – mondta Márta, és ellökte a kezemet. Szánakozva kérdezte: – Ittál?

„Úristen! – gondoltam. – Ezt a nőt már régen megkaphattam volna!” Amióta Ilona elment, lassan egy fél éve, nem voltam senkivel, esténként a szemrevalóbb nőolvasókat szoktam sorra venni képzeletben. Mártát, talán mert annyira hasonlít a feleségemre, sohasem vontam be a képzelgéseimbe. S ugyanakkor... végül is, miért ne?

Márta egész nap izgatottan járt-kelt, túlfűtött hangon beszélgetett az olvasókkal, és nem mert felém nézni. Engem újra elfogott a depresszió, hagytam, hogy mindent ő csináljon, az ablakhoz álltam, és az utcán gomolygó ködöt bámultam, s ahogy az sűrűsödött, úgy nőtt bennem a rosszérzés. Kidagadó nadrágom is zavart, óvatosan kellett forgolódnom, legszívesebben kimentem volna a vécébe onanizálni.

Végre este lett, zártunk. Alig maradtunk magunkra, megragadtam Mártát és bevonszoltam az irodába. Túl hamar kezdtem vetkőztetni, megsértődött. – Hozok bort – javasoltam ijedten, és elrohantam a kocsmába, idegesen, mert attól tartottam, hogy közben hazamegy. De megvárt, megittuk a bort, és lassan megadta magát. Nem bizonyult valami jó szeretőnek: egyórás kínládás után fejeztem be – magamnak. És máris kényelmetlen volt, hogy ott van mellettem, szerettem volna hazamenni, és olvasgatni egyedül, vigyáznom

kellett, nehogy észrevegye. „És most mi lesz? – gondoltam. – Ezentúl majd minden este lefekszünk, napközben pedig figyelmesnek kell lennem hozzá, éreztetni a ragaszkodásomat?... Olyan lesz, mint Ilonával az utolsó években, csak ez már így kezdődik.”

Hazakísértem. A kapuban meg akartam csókolni, de elhárította. Bement, és bennem azonnal kihunytt a hódítás öröme. Meggörnyedve baktattam hazafelé, fázósan húztam össze magam az öreg télikabátban, melyet az idén elfelejtettem beadni a tisztítóba; mentem a tejszerű ködben, és alig vártam, hogy ágyba kerüljek és Margitról ábrándozhassam, amíg el nem alszom. Az az érzésem támadt, hogy követnek. Hátrafordultam: mintha árny suhant volna az egyik lámpaoszlop mögé. Meggyorsítottam a lépteimet. Eszembe jutott az előző éjszakai álom vagy látomás – melyik volt a kettő közül, már nem tudtam eldönteni...

Éjszaka megint felébredtem: bizonytalan derengésben az órás ült a széken, és gúnyosan mosolygott. Rémülten kaptam a lámpazsinórhoz; a fényben az öreg eltűnt, de ahogy lekapcsoltam a villanyt, újra ott ült az asztalnál, és rám kacsintott. Visszakapcsoltam a kislámpát, és bebújtam a takaró alá. Ott kucorogtam hajnalig, zakatoló szívvel, s csak akkor mertem kidugni az orromat, amikor már teljesen kivilágosodott.

Hét óra tájban elaludtam, s mire felébredtem, már késő volt bennem. Kapkodva felöltöztem, leszaladtam az utcára, és betelefonáltam a központba, hogy beteg vagyok, néhány napig ne számítsanak rám. Utána felhívtam Mártát, neki is eldadogtam, hogy rosszul érzem magam, ne várjon. Márta tudta, hogy van egy orvos barátom, aki bármikor kiír akár egy hétre is, ha nincs kedvem dolgozni, ezért nem válaszolt, letette a kagylót. „A saját frigiditása miatt haragszik rám, vagy mi a fene?” – morogtam dühösen, de a bűntudat és az azt kísérő szorongás máris jelentkezett. Még beszéltem Gáborral, aki a hiányzásaimat szokta igazolni, aztán hazamentem. Útközben vettem egy

üveg pálinkát, tíz üveg sört, meg ebédre kenyeret és parizert, de előre éreztem, hogy az ivás sem fog segíteni, agyon van csapva a napom, és most még az sem vigasztalhat, hogy utána alhatom, mert attól kell tartanom, hogy ismét valami szörnyű látomásra ébredek.

Megittam egy üveg sört, majd - hogy csináljak valamit - nekiálltam takarítani. Köd volt ma is, játékosan eltakarta a lakótelep ocsmány házait, csak a szemközti presszó lámpái sárgállottak át rajta hívogatóan. „Át kéne ugranom” - gondoltam, de tudtam, hogy nem tehetem: „beteg vagyok”, megláthat valaki. Egy üres és felesleges nap állt előttem, aminél még a fiókkönyvtár unalma is jobb; s most megint megkívántam Mártát: ő legalább meleg és odaadó, ha sikerül némi gyöngédséget kicsiholnom magamból.

Befejeztem a takarítást (nem sok látszatja volt), leültem a heverőre, bontogattam a söröket, a pálinkába is belekortyolgattam, amíg Ilona nevét mondogatva sírva nem fakadtam az önsajnálattól. Megborzongtam a gyönyörűségtől, amikor az első könnypatakok végigfutottak az arcomon, tovább táplálva a magam iránt érzett szánalmat, amelynek csak hazug voltáról kellett megfeledkeznem - Ilona távozása ugyanis semmiféle megrendülést nem váltott ki belőlem, inkább megkönnyebbültem, hiszen már évek óta titkon erre vágytam, s házasságunk kilenc évéből az utolsó hatot csak a Margitról való ábrándozások tették elviselhetővé. „Margit, igen, ha Margittal sikerül...” - motyogtam, a hatodik üveg sört kibontva (a pálinka addig elfogyott), s eszembe jutott a rosszul beállított dátum. „De hiszen 1965-ben Margitba voltam szerelmes!” Őutána koslattam reménytelenül, mert nálam ügyefogyottabb kamasz nem termett még a világon, s azzal rontottam el teljesen a dolgot, hogy miután hetekig bámultam őt a gimnázium folyosóján, egyszer csak elszántam magam, és az egyik nagyszünetben odamentem hozzá, hebegtem valamit, és a kezébe nyomtam egy füzetet, amelybe a vele kapcsolatos ömlengéseimet írtam le, meg néhány verset, mert akkor még azt hittem, hogy költő lesz belőlem. Margit elvette a füzetet, de néhány nap múlva a barátnőjével küldte vissza, s azután már egyáltalán nem mertem közeledni hozzá.

Nem lettem költő, nem lett belőlem semmi, a főiskolát is csak azért végeztem el, mert nem volt bátorságom otthagyni, mint ahogy Ilonát sem, amikor hosszas és megalázó könyörgések után végre hajlandó volt lefeküdni velem.

Amikor elment, azt hittem, hogy megszabadulva a nyomástól, amit az ő csillapíthatatlan szeretetétisége jelentett, megcsinálom mindazt, amire harminchárom éves koromig nem volt időm, mert tanulnom

kellett, pénzt keresnem, lakást kerítenem, vele törődnöm, de semmi sem sikerült, csak az üresség és a szorongás nőtt bennem napról napra, amit aztán Márta az elhagyott férfi elkeseredéseként értelmezett, amíg a tegnap esti hazug és felesleges együttlét nem lett belőle.

„Szegény Ilona, szegény Márta, s ti szegény Ilonák és Márták mind, akik olyasmit vártok tőlem, amire nem vagyok képes! Megszántatok, legalábbis azt hittétek, hogy ti szántok meg engem, pedig a testi vágyon kívül én nem éreztem irántatok mást, mint sajnálatot. Sajnálatból húztam le a bugyitokat, és kötelességtudatból próbáltalak kielégíteni benneteket, hol sikerrel, hol sikertelenül, s közben a képzelgésekkel kísért maszturbálásban több örömet találtam, mint a veletek való együttlétekben...”

Öt óra felé a köd befolyt a szobába, összekeveredett a cigarettafüsttel, megtöltötte a padlón sorakozó üres üvegeket, marta a szememet, a számat, a falak imbolyogni kezdtek, hányinger fogott el. Kitámolyogtam a fürdőszobába; a vécészsze bűze megkönnyítette, hogy kiokádjak mindent: a pálinkát, a sört, a nyálkás, rózsaszín parizercafátokat, s mire fölegyenesedtem, már elviselhetetlenül hasogatott a fejem. A szobában, ahogy vártam, ott ült a kutya, s amikor megpróbáltam oldalazva eljutni a heverőhöz, rám vicsorított. „Ne, kérlek, ne bánts!” – nyöszörögtem, de most nem bólintott és nem tűnt el, hanem nekem ugrott, és ledöntött a padlóra. Búzós lehelete megcsapott; elvesztettem az eszméletemet.

Késő éjszaka tértem magamhoz. Kimentem a fürdőszobába, hideg vízben megmostam az arcomat. „A kutyát most másodjára a részegség is rám küldhette, de tegnapelőtt nem ittam, és tegnap sem annyit, hogy látomásaim legyenek...” – töprengtem. És hirtelen megvilágosodott minden. „Az órás, csak ő állhat az érzéksalódásaim mögött. Azonnal el kell mennem hozzá!” S bár éjfél elmúlt, sietősen öltözködni kezdtem.

A műhelyablak penészfoltos függönyén át pirosas

hogy megszerezd magadnak. S mindenekelőtt felajánlok egy röpke látogatást 1965-be, mert minden későbbi sikertelenséged okát akkori balfogásaidból eredezteted. Térj hát vissza kamaszkorod világába felnőtt férfiként, és próbáld meg leszakítani azokat az örömeket, melyeket gőzös és éretlen sihederfővel nem voltál képes kitépni a sors fukar kezéből!

 - Nem tudom - mondtam zavartan. - Valóban szívesen visszamennék, s abba az esztendőbe különösen, mert minden balgaságom ellenére olyan boldog voltam akkor, mint azóta sohasem. De hogy - ha jól értettelek - elcsábítsam azt az angyali lényt, akit ma is a legszebbnek, legtisztábbnak tartok a világon... nem, ilyen aljasságra nem tudsz rábeszél.

 - Ugyan, kedves barátom, ki beszélt itt csábításról? Nem, nem, én teljesen rád bízom, mit művelsz a múltadban, csak azt szeretném elérni, hogy megtaláld önmagad. Hát nem akkor veszett ki belőled minden merészség és törekvés, melyekkel más irányba fordíthatád volna a sorsodat?

[illegible]

 - Ezt úgy mondtad, mintha tőlem várnál megerősítést vagy cáfolatot. Erre ne számíts, nem vagyok mindentudó... Én csupán egy kis kirándulást javasolhatok; rajtad áll, mire még vele.

 - Rendben van - mondtam elgondolkodva -, fontolóra veszem az ajánlatodat. De ha már üzletről beszélünk, tudnom kell, mit kívánsz érte cserébe.

[illegible]

 - Miért kell rögtön arra gondolni, hogy mi lesz azután? Több bátorságot és vállalkozószellemet kellene tanúsítanod, különben csak a tespedés jut osztályrészedül.

 - Ebből elég - szakítottam félbe. - Nagyon jól tudom, hogy ti, pokolfajzatok, a megrontásunkra törtök. S nem mintha drága volna az üdvösségem, nem mintha rettegnék a pokolbéli kínoktól, melyekhez bizonyára ugyanúgy hozzá lehet edződni, mint a földiekhez, de mégis tudni szeretném, mivel tartozom ezért a remélhetőleg szórakoztató turistaútért, amelyhez nagylelkűen útlevelet és valutát kínálsz fel.

 - Semmivel - rázta fejét a Sátán -, igazán semmivel...

[illegible]

emlegetik – sértődött meg Mefisztó, majd kényszeredetten folytatta: – Semmit sem kérek tőled, azaz majdnem semmit...

– Mondd csak ki bátran, ne köntörfalazz! – biztattam, mire láthatólag zavarba jött, s elővéve egy fésűt, a kakastaréját próbálta lesimítani.

– Ne kímélj, cimbora! – szoltam elszántan.

Mefisztó csendre intett, sorra húzogatta ki a fiókjait, gondterhelten kotorászott bennük, végül diadalittasan mutatta fel Goethe *Faust*-ját. Lázasan lapozott a vastag kötetben, s megtalálva a keresett részt, fennhangon olvasni kezdte:

Ha a perchez
szólnék esengve;

szép vagy!
maradj! Tied vagyok!

Akkor verj
engem rabbilincsbe,

akkor akár
meghalhatok!

Harang
kondulhat búcsúszóra,

szolgálnod se kell,

megáll az óra,
mutatója

le hull: az én időm letelt...

 - Ezt kellett volna mondanod, mire én néhány sorral lejjebb:

De mert szóban
élet-halál van itten:

[illegible]

– Nos? – nyújtotta át a könyvet:

[illegible]

 - Hagyjuk a komédiát! - hárítottam el magabiztosan. - Goethében magam is elég járatos vagyok. Ezt a részt kívülről fújom:

[illegible][illegible][illegible]

Nem elég az,
hogy kimondott szavam

napjaim fogytaig
rabbá ígézhet?

Világfolyónk
zubog folytonosan,

pmíg engem
megköt egy ígélet?

De hóhortunk
szívbőlnőtt gyökerű,

ki vetné el
önként magától?

Boldog, kinek a
lelke tiszta, hű,

és minden
áldozatra bátor!

Viszont egy
pergament, rajta pecsét s betű,

[illegible]

 - Elég, elég - rázkódott Mefisztó válla a nevetéstől -, képes lennél felmondani az egészet.

[illegible][illegible]

Jó lesz bármily papírszelet.

[illegible]

 - S bő lebernyegéből elővarázsolt egy gyűrött papírlapot, rajta az előre megszerkesztett szerződésszöveggel, másik kezébe hosszú tűt vett, én pedig halálos – ó, milyen jól játszom mindig, ha irodalomról van szó! – nyugalommal nyújtottam feléje a mutatóujjamat:

Ha épp ily firka kell neked,

[illegible]

ne gondold, hogy én ezért elítéllek téged. Kis nép gyermekének mindig meg kell becsülnie magát, és a szűkös lehetőségeket, melyekben része lehet. Ne hidd, hogy itt a szabad világban sokkal könnyebb, mint a lágerben. Annak ellenére mondom ezt, hogy én magam elég szépen boldogultam. Igaz, második házasságom jól sikerült, ma egy jövedelmező vegyipari kisüzem társtulajdonosa vagyok.

[illegible]

Az a barátom, aki e levelet kézbesíti neked, magára vállalta, hogy jelen soraimon kívül egy kis doboznyi, ámde tekintélyes értékkel bíró ékszert is átcsempész a határon, s átadja neked, hogy majdan az egzisztenciádat alapozhasd rája. (De Édesanyádnak nem szabad tudnia róla, különben megeshet, hogy ijedtében felajánlja a Pártnak.)

 A barátomtól nem kell tartanod, s nem kell benne véreskező banditát látnod, mert a harcoktól távolmaradt, s nem a büntetéstől való félelem, hanem csak a kilátástalanság készítette, hogy a szabad világot válassza, s amint megszilárdultnak látta az otthoni körülményeket, visszatelepedési engedélyhez folyamodott.

 Kérlek, fogadd őt bizalommal, ha sikerül bántatlanul kicsúsznia az ÁVÓ karmaiból és eljutni hozzád, akit ma is a világon mindennél jobban szeretek.

[illegible]

Édesapád

Boston, 1964. október 6.

Még két fénykép hullott ki a borítékból. Az egyik egy negyven év körüli férfi arcképe: szögletes, markáns arc keskeny ajkakkal, széles, lapos orral és a bozontos szemöldökök alatt megbúvó apró, gyanakvó szemekkel. Nem sok hasonlatosságot fedeztem fel benne a lányával, akinek gyöngéden megformált tojásdad arcát, sötéten csillogó, mandulavágású szemeit, duzzadt ajkait és derekáig leomló, selymes, gesztenyebarna haját őrizte meg az emlékezetem (vajon fel fogom-e ismerni annyi év után, illetve annyi évnek előtte?); a másik képen ugyanez a férfi egy vézna, szemüveges nő vállát átkarolva, magabiztosan mosolyog a fényképezőgép lencséjébe, míg a felékszerezett, jelentéktelen teremtes meggörnyed hatalmas tenyere alatt. „Ez volna hát a második feleség” – mondtam magamban, és eszembe jutott az első: magas, 1965-ben még jó alakú karvalyarcú asszony, Margit anyja, akiről mint elvált nőről mindenféle pletykák keringtek a városban.

Kinyitottam az ékszeresdobozt: nyaklánc, mellű és fülönfüggőpár volt benne, arany, ezüst és egyenként is vagyont érő drágakövek rafinált együttese. Jól kieszelte a Sátán – melyik gyereklány, sőt felnőtt nő tudna ellenállni ekkora csábításnak? Különösen, hogy a legtisztességesebb látszata van a dolognak... De én nem azért jöttem, hogy aljas célra fordítsam a Pokol kincseit. Csak látni akarom Margitot, beszélni vele, hallani a hangját (két-három mondatot ha válthattam vele annak idején), kigyönyörködni magamat a szépségében, és megtisztultan, felfrissült lélekkel visszatérni a jelenembe... De hogyan férközzem a közelébe? Szombat van, fél egyig, fél kettőig a gimnáziumban lesz, az előtt fogom megvárni. Attól nem kell tartanom, hogy magammal is összefutok: Mefisztó emlékeztetett rá, hogy ezen a napon Sótra utazom szavalóversenyre; Rilke *Első duinói elégia*-ját fogom elmondani lelkesen, de olyan erősen mutálva, hogy a Rilkében amúgy is járatlan zsűri a legalacsonyabb pontszámot ítéli meg számomra.

Visszatettem a levelet és az ékszereket a táskába, bekattintottam a zárat. Tehát tanítás után... Addig kell az időt eltöltenem valahogy. Először is iszom egy kávét a hetvenes évek elején lebontott Liget eszpresszóban, aztán végigjárom az azóta szanált utcákat, ahol ilyenkor a hétvégi

nagymosások szappanos vize csordogált a kapualjából a gazos árkokba, s disznóvágások idején a véres lé. Esetleg egy konyakot is lehajtok, de csak egyet, amit Margit még nem érezhet meg a leheletemen, s persze arra is vigyáznom kell, nehogy a megszokott kólámat is megrendeljem a konyak mellé.

[illegible][illegible]

 Element a kedvem a mászkálástól, nem akartam több halottal találkozni. A Ligetben töltöttem a délelőttöt, s amikor a meglepően alacsony végösszegű számla kifizetése után kitámolyogtam és hunyorogva megálltam a városi park hófödte magyalbokrai és gesztenyefái előtt, már az egész vállalkozást megbántam. Közben kisütött a nap, olvadt, és a megsüppedt hó viszolyogtatóan cuppogott a talpam alatt. Az órára néztem: fél tizenkettő volt, még legalább egy óra, amíg Margit kijön a gimnáziumból, épp elég arra, hogy rendbeszedjem magam. Komoran ünnepélyes arccal háritottam el a borbély fecsegő kíváncsiszkodását (hülyének is nézett, olyan nagy borraivalót adtam neki), ezt követően felhörpintettem egy híg kávét a közeli bisztróban, s miután a zsebkendőmmel hiába próbáltam kifényesíteni átázott cipőmet, lehorgonyoztam a gimnázium sarkán, és dobogó szívvel vártam az első diákcsoporth feltűnését.

 A fél egyesek között nem volt, vagy nem
ismertem fel, s ez rettenetesen felidegesített. Már azon töprengtem, hogy lesz,

ami lesz, becsöngetek a lakásukba (mit mondok majd az anyjának?!), amikor végre meghallottam az utolsó kicsöngetést, és rövidesen áradni kezdtek a gimnazisták az öreg, akkor még vadszőlővel befuttatott, azóta már kétszer is különböző fagyaltszínekre mázolt épületből. Magam is meglepődtem, milyen könnyen választottam ki Margitot abból a felszabadultan vihorászó lánycsapatból, amellyel együtt lépett ki a kapun, de elgondolkozva hamarosan el is maradt tőle. Vagy tíz percig követtem, néhány lépés távolságban, míg végül – már csak tíz órám maradt éjfélre – melléje léptem, és könnyednek szánt, de rögtön elfúló hangon (egy tehetségtelen bohóc ripacskodó hanghordozásával) megszólítottam:

[illegible]

Margit csodálkozva nézett rám, és továbbsietett.
„Te, hülye, te! – szidtam magam. – Tizenhat év
nem volt elég arra, hogy megtanuld, hogyan kell egy kamaszlányt leszólítani.”
Nagy nehezen utolértem, és akadozva szólítottam
meg újra:

 - Ne ijedjen meg, kislány, nem akarok semmi rosszat. Az apjától hozok üzenetet.

 Margit megtorpant, tekintetével végigmérte elkoszolódott kabátomat, foltozott térdű nadrágomat, melyet még kávéval is sikerült leöntenem ma délelőtt, sómarta, széttaposott cipőmet, és ment tovább. Megijedtem. Persze, az arcomra nem mert fölnézni, azt már nem vette észre, hogy frissen vagyok borotválva, hajam pomádétól vagy mi az ördögtől csillog, s azt sem tudhatja, micsoda kincseket tartogatok neki a táskámban. Most mit tegyek? Ugyanolyan kínosan éreztem magam, mint akkori önmagam, amikor a vallomásait próbálta rátukmálni az értetlenül mosolygó kislányra, aki most riadtan és már remekül elsajátított női büszkeséggel szaporázza kecses lépteit... Phú, majdnem kiköptem bosszúságomban. Mentem utána, kissé lemaradva, és egyre dühösebb lettem – magamra, Mefisztóra és mindenekelőtt erre a tizenöt éves libára, akit

- Ide figyeljen, bébi, nemsokára megy a vonatom,
nincs időm nehéz felfogású bakfisok kegyeiért esedeznem. Maga Németh Margit
vagy nem?

 - Na végre! - mondtam megjátszott fölénnel. – Éppen ilyenek írta le a kedves édesapja. – Az most egy csöppet sem zavart, hogy a kedves édesapa hatéves korában láthatta őt utoljára, tehát semmiképp sem írhatta le éppen ilyenek. – Hol tudnánk beszélgetni?

 - És különben sem örülne, ha megtudná, hogy az apukája barátja hozott valamit a lányának - vágtam közbe, és elégedetten észleltem, hogy Margit szeme felcsillant. - Akkor tehát az sem lenne célszerű, ha meghívnám egy gesztenyepürére valamilyik eszpresszóba, mert a kedves anyuka ismerősei esetleg meglátnák...

[illegible]

– Nos, hol tudnánk leülni?

[illegible]

 - De ne együtt menjünk! - tette hozzá. - A szomszédok beárulnának. Én most hazamegyek, maga pedig egy félóra múlva csöngessen be, de előbb nézzon körül! Ha éppen akkor jön valaki, amikor ajtót nyitok, mondja azt, hogy eltévesztette a lépcsőházat, és jöjjön vissza később! Ha

tiszta lesz a levegő, beengedem.

„Milyen rafinált” – gondoltam elismeréssel és egy picit csalódottan. Biccentettem, útjára engedtem. „Addig iszom valamit, esetleg viszek is egy üveg italt...” – de erre már elrestelltem magam: „Csak nem akarom ezt az ártatlan kislányt leitatni? De vajon tényleg olyan ártatlan-e? Egy ilyen anya mellett, aki most is valamelyik palijánál tölti a hétvégét, ártatlan maradhat-e a lánya, nem kéne-e kicsit utánajárni a dolognak?” „Te, állat, te! – szidtam magam rögtön. – Hát ezért jöttél? Ezt ígérted magadnak? Nem érzed, hogy itt valami bűzlik, s nem más, mint a kárhozatodra törő Sátán cselvetése? Gondolj arra a szerencsétlen, mulya kamaszra, aki voltál – hát képes lennél lerombolni az álmaid a kis hülyének, elcsábítanád tőle az egyetlen nőt, akit szeretni tudtál valaha?” – Megéreztem a gondolatmenet ellentmondásosságát, ezért inkább betértem a Ligetbe, és vettem egy üveg vermutot. (És, persze, ittam is: csak egy fél konyakot, meg még egyet, meg egy kávé, hogy elvegye az alkoholszagot.)

Margit sietve nyitott ajtót, s körülnézett, mielőtt beengedett volna az előszobába. Felakasztottam a kabátomat, s a tükörbe nézve megnyugodtam: a nadrágnál jobb állapotban levő farmerzakóm a nyugati eleganciát fogja képviselni a kisvárosi diáklány szemében. Margit bevezetett a nappaliba, ahol a virágmintás kárpitú csőbútor ismerős képe fogadott (ugyanilyen vagy ehhez hasonló állt nálunk is a nagyszobában), leültem az egyik kényelmetlen fotelba, és a fekete üveglapos asztalkára tettem a vermutot. Margit megszeppent:

– Én nem kérek. De adok magának egy poharat.

– Kettőt – parancsoltam.

– Főzök kávé? – kérdezte Margit, még ijedtebben, s végre feltámadt a szégyenérzetem. „Milyen szemét vagyok, milyen aljas! Halálra rémítem ezt a tündért, aki be se engedett volna, ha... Az ékszerek! Legjobb lesz, ha máris átadom, és elpucolok innen. Éjfélig majd elüldögélek a Kulacsban vagy a Kispipában.”

– Ha nem terhelem vele – mondtam, és kinyitottam a diplomatatáskát. – De előbb hadd adjam át, amit az apja küldött.

Margit elpirult, a szeme megtelt fénnel, s ahogy előrehajolva a dobozért nyúlt, ujjaink egy másodpercre összeértek... „Úristen, milyen gyönyörű ez a gyereklány!”

– Mindjárt jövök – mondta Margit –, csak felteszem a kávé. – És az ékszeres dobozt a melléhez szorítva, kifutott a szobából. Kivettem a vitrinesszekrényből két csiszolt üvegekelyhet, öntöttem a vermutból. A magamét rögtön felhajtottam (úgyis kapok kávé), de utána is töltöttem, nehogy

– Hány cukorral tetszik?

 - Köszönöm a kávét - mondtam. - Két cukrot
legyen szíves!

Megittam a kávét, és hátradőltem a karosszékekben. Éreztem, hogy bocsánatkéréssel mindent elrontanék, támadnom

kell, csak most megfontoltabban. Hallgattam hát hosszú percekig, miközben Margit lesütött szemmel ült velem szemben, ölében összekulcsolt keze megmegrándult az idegességtől. Ki kellett várnom, míg megszólal.

– Az apám... az apukámmal hol ismerkedett meg? – kérdezte végül elcsukló hangon.

„Valóban, hol is...? – villant meg bennem. – Mese nincs, rögtönözni kell” – és ezt mondtam:

– Bostonban. – (A levél keltezésében ez a városnév szerepelt.) – De nem voltunk közeli ismerősök, csak mint a kinti magyarok általában. („Így legalább nem kell intimításokat költenem róla.”)

– De azért megismerte valamennyire? – kérdezte a lány reménykedve. Megesett rajta a szívem:

– Valamennyire igen. („Halljuk, mit kell hazudnom!”) Mire kíváncsi?

– Én csak azt szeretném tudni, hogy ki volt ő... akkor?

– Mikor?

– Akkor... ötvenhatban. – Nem tudta, forradalmat mondjon-e vagy ellenforradalmat, az egyik szóra nem állt rá a szája, a másikkal nem akart megsérteni.

– Nem sokat tudok róla. Én nem vettem részt a harcokban.

– Mégis... legalább azt mondja meg, hogy maga szerint hős volt az apám vagy gyilkos? – Majdnem elsírta magát.

– „Most aztán jól feladtad a leckét! – gondoltam. – Mit mondjak erre? Valószínűleg szerencsétlen balek volt az apád, hacsak nem lelte kedvét a lövöldözésben. Mit tudhatok én erről?”

– Nézze, kedves... kedves Margit! Az édesapja elolvastatta velem a levelét, s ha jól emlékszem, abban ő maga is azt kéri, hogy ne sokat tépelődjön ezen, nehogy megzavarja a szép kis fejecskéjében azokat a világnézeti és viselkedési normákat, amelyekhez tartania kell magát, ha nem akar az élet országútján az árokpartra szorulni. Én nem tudom, mit tett az édesapja azokban a zavaros napokban, egy biztos: amilyennek én őt megismertem, nyereségvágy és vérszomj nem vezette. Megelégszik ennyivel?

– Igen – mondta Margit komolyan, és végre rám nézett. – És köszönöm.

– Nincs mit – mondtam kényszeredetten, és

elszégyelltem magam: „Miket fecsegek én összevissza?” Kínos csend ereszkedett közénk. Rajtam volt a sor.

– Én, ahogy mondtam, nem vettem részt semmiben, ezért is térhettem haza különösebb következmények nélkül. Igaz, két éve már azokat is kiengedték, akik csináltak valamit. Én is akkor határoztam el, hogy hazajövök.

– És nem bánta meg? – kérdezte Margit, végignézve farmeröltönyömön, melyet a helyi áruházban vásároltam másfél éve.

„Mebánjam – töprengtem. – Talán jobb lesz, ha nem bánom meg.”

– Nem bántam meg – feleltem határozottan. – Tudja, kedves Margit, én igazából egy lány miatt mentem ki. („Ez az, ez biztosan hatni fog!”) De ez magát nem érdekelheti.

– Dehogynem – tiltakozott Margit, fülig pirosan. – Nagyon is érdekel. – És még jobban elpirult, de annyira, hogy megint nem mert rám nézni. Gyönyörű volt, és olyan kíváncsi, hogy alig bírtam visszatartani magamat. Nagyot nyeltem:

– Megengedi, hogy igyam egy kortyot? Esetleg koccinthatnánk.

Margit bólintott, és a megtiszteltetéstől félig bénán felemelte a poharát. Megborzongott, amikor beleivott a vermutba (pedig milyen émelyítő, gyenge kotyvalék!), de aztán szinte kihívóan kiürítette a kelyhet.

– Elfelejtettünk koccintani – mondtam, és újra töltöttem. Margitnak nem volt más választása, koccintott, és a második poharat is kiitta. Nyeregben voltam, de ekkor már az én agyamra is (az övére bizonyosan) rózsaszín köd szállt.

– Az események idején („Milyen jól megválasztottam ezt a szót: események!”) húszéves voltam („Talán most sem látszom többnek huszonkilencnél...”), a második évfolyamot végeztem a budapesti... de ez nem lényeges, én már huszonötödikén hazautaztam abba a határmenti kisvárosba, ahol születtem és gimnáziumba jártam, s ahol akkor az a lány... Ilonának hívták, negyedikes volt... Nem folytatom, ma is nagyon fáj – szakítottam félbe magamat, mert nem is tudtam hirtelen, mivel folytassam.

Margit csalódottnak látszott. „Hogy hat a kis libára a romantika!” – gondoltam, és a felgyülemlett epe gátlástalan hazudozóvá tett.

– Az egész város kivonult a negyvennyolcas

emlékműhöz. Ő állt legelől. Kilépett a tömegből, felállt az emlékmű talapzatára, és szavalni kezdett:

*Hazádnak rendületlenül
Légy híve, oh magyar;
Bölcsőd az s majdan sírod is,
Mely ápol s eltakar...*

Ő szavalt, ő, aki azelőtt annyiszor hallhatott engem az iskolai ünnepélyeken, én voltam a gimnázium legjobb versmondója – mit a gimnáziumé? minden szavalóversenyt megnyertem! –, de mindhiába, nem hatott rá a hírnevem; egyszer leszólítottam a folyosón, és szerelmet vallottam neki, de ő csak mosolygott, és a füzetet... – Megrémültem: ha így folytatom, ráismer az én egykori próbálkozásaimra, s bár én most nem az az én vagyok... jó lesz vigyázni!

– És? – kérdezte Margit.

– És abban a pillanatban tankok fordultak be a sarkon, és tüzet nyitottak...

– Tankok? Miféle tankok? – csodálkozott Margit.

– Azt akkor nem lehetett megállapítani – folytattam, visszanyerve a hidegvéremet. – Tény, hogy lövöldözés kezdődött, vissza is tüzeltek valahonnan... Én már az első lövésekre elfutottam, bemenekültem egy kapualjba, de azt még láttam, hogy Ilona véresen leomlik a koszorúk mellé, és egy gyertya lángja belekap hosszú, szőke hajába... („Jézusom, de aljas vagyok!”)

– Elégett? – kérdezte Margit, és csak úgy

patakozottak a könnyei.

– Nem tudom – válaszoltam. – Gyáva voltam, igen, a leggyávább, legnyomorultabb alak a világon. Elfutottam, és másnap reggel már egy osztrák falu kocsmájában zokogtam a söröm mellett... („Most már elég a giccsből, te szarzsák!” – próbáltam észre téríteni magamat.)

– És milyen volt ő? – kérdezte Margit erőtlenül, szemlátomást lenyűgözve. És ekkor én, a poklok legmélyebb bugyrának legbűnösebb, legalávalóbb, poklok poklánál is mélyebb kárhozatot érdemlő elkárhozottja, felálltam és odaléptem hozzá:

– Hogy milyen volt? Éppen olyan, mint te. Talán csak a haja volt valamivel világosabb. De ugyanez a tisztaság, ugyanez az anyagi ártatlanság sugárzott róla; igen, most már értem, miért vezérelt engem a sors ebbe az isten háta mögötti sárfészekbe: azért, hogy fölleljem benned az én Ilonámat; ezért kellett hát visszatérnem a világ másik végéről, ahol annyi dollárt kerestem, amiből egész lakónegyedeket lehetne megvásárolni ebben a porban és sárban fetrengő, a reménytelenség macskaköveivel kirakott kisvárosban. Ó, Margit, szerelmem, köszönöm, hogy megtaláltalak... – És ismét térdre hulltam előtte, és újra kezdtem azt az undorító komédiát, amelybe egyszer már belesültem, de most – kellő előkészítés után – teljes sikert arattam vele.

Egy tizenöt éves gyereklány megrontójaként keltem fel a rekamiéről. Mefisztó terve sikerült, ha ugyan ez volt a célja...

– Milyen furcsa órád van! – mondta később Margit. – Nagyon értékes lehet. Amerikából hoztad?

– Igen – hazudtam, de nem árulhattam el, hogy az ilyen csodaórák filléres holmik lesznek tizenhat év múlva.

Margit sokáig némán feküdt mellettem, majd hirtelen felült.

– Rájöttem, miért voltál ismerős az első perctől fogva. Arra a fiúra hasonlítasz, aki tegnap a nagyszünetben odajött hozzám. Adott egy füzetet, és azt mondta, hogy szerelmes belém, és abban a füzetben mindent megmagyaráz.

– Elolvastad? – kérdeztem szorongva.

– Még nem – mondta Margit, és hozzám simult. – És most már nem is érdekel, egy csöppet sem. Baj talán?

– Dehogy – mondtam szomorúan. – Hol van az a füzet?

– A másik szobában, az íróasztalomon – felelte

– Aludjunk egy kicsit, jó? – mondtam.

– Jó – súgta Margit. Tizenegy óra múlt. Nemsokára indulnom kell. Amikor Margit elaludt, óvatosan felkeltem, átmentem a másik szobába. Az íróasztalon ott hevert az ismerős, kék fedelű füzet. Beleolvastam:

Te nem ismeresz engem, de én minden lényegeset tudok rólad. Mi ketten azért születünk, hogy megtaláljuk egymást. A mi szerelmünk az idők méhében ringatózott évezredek óta, és nem lehet véletlen, hogy éppen ebben a boldog korban fog beteljesedni...

*Te, a természeti lény, csordultig meg vagy töltve
a világgal, s ezért nem lelhetsz öntudatra, csak az én szenvedő, mert a Nagy
Egészből kizárt tudatosságomban...*

Hátralapoztam a versekhez:

Két faj lel társára mibennünk. A szelid éjben
phogy zokogott! egymást megtölteni vágyva
sokáig...

Természettel szőve kötést, mosolyogva az egyik

S hogy gyötrődik amaz! törvényt kell tenni magáért,

meghasonult testből az érzelmek ha kitörnek,

órára néztem. Indulnom kell. Felöltöztem. Margit békésen aludt. Hogyan vehetném rá, hogy mégiscsak szóba álljon azzal a pattanásos képű, gátlásos kamasszal – velem? Sehogy, de már nem is lenne értelme. Kárhozottan éltem harminchárom éves koromig, és akkor – megkapva az egyetlen lehetőséget, amely megváltoztathatta volna az életemet – visszamenőleg is igazoltam kárhozatomat. De Mefisztó diadala sem teljesedett be – ez volna az a perc, amelyhez esengve szólnék...?

 Az ajtó felől kaparászást hallottam. Kinyitottam: az uszkár ült a küszöbön.

 – Megyek már – mondtam neki. Még megigazítottam Margiton a takarót, egy pillantást vetettem a padlón heverő ékszerekre – reggelre elolvadnak, s csak egy kénbűzös tócsa marad utánuk a szőnyegen, mintha az uszkár rondított volna oda –, és kiléptem az ajtón.

 Megint a vasútállomáson ébredtem, de a freskók már eltűntek. Márta hajolt fölém.

 – Már mindenütt kerestelek. A főnök azt mondta, hogy kirúg, ha még egyszer hiányzol. Rájöttek a táppénzcsalásra.

 – Mondd csak, Márta, ismersz te egy Koleszár Béla nevű órást?

 – Persze hogy ismerek, azaz ismertem – mondta Márta megrökönyödve. – De már egy éve meghalt. Te nem tudtad?

 – De igen – válaszoltam, és felnéztem Márta fáradt arcára. „Milyen megindítóan kezd öregedni minden harmincon túli nő!” – gondoltam.

 – Menjünk! – nógatott Márta félénken. – Hazakísérlek.

 – Jó, menjünk! Nálam maradsz éjszakára?

 – Éjszakára? – csodálkozott Márta. – Hiszen

reggel van. Főzök majd egy erős kávé-t, és szépen bemegyünk dolgozni. A főnök megmondta, ez az utolsó dobásod. Láttak éjszaka részegen kódorogni.

 - Jó - mondtam. - *Az Örök Asszonyi emel magához*. - És Márta karjába kapaszkodva feltápászko-dtam a padról.

(Baka István Beavatások című kötetéből)

[← Előző oldal](#)

Következő oldal →